
ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.711

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.17>

Свистун А.О.

начальник відділу з питань участі держави у капіталізації банків,
Міністерство фінансів України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2185-2248>

Svistun Andriy

The Ministry of Finance of Ukraine

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ РОЗВИТКУ

METHODOLOGICAL APPROACH TO EVALUATION OF EFFICIENCY OF STATE DEVELOPMENT BANKS

Державні банки повинні виконувати місію пом'якшення (нейтралізації) провалів ринку задля сприяння економічному розвитку (наприклад, шляхом надання позик соціально значимим інвестиційним проектам, які не отримують приватного фінансування). Однією з головних причин низької фінансово-економічної ефективності ДБР є зосередження таких установ на найбільш слабких галузях, сегментах позичальників та відсталих регіонах, від чого відмовляються комерційні банки. Аналіз показників дає змогу зробити висновки про досягнення банками кінцевої мети – поліпшення економічної та фінансової стабільності у країні, незважаючи на те, що пандемія 2020 року призвела до від'ємних темпів росту ВВП практично в усіх країнах, за винятком Китаю. Встановлення і контроль фінансових та нефінансових цільових орієнтирів для керівників державних банків має відбуватися на державному рівні, відповідно до стратегії розвитку держави.

Ключові слова: банківська система, банки розвитку, державна політика, прибутковість бізнесу.

Государственные банки должны выполнять миссию смягчения (нейтрализации) провалов рынка для содействия экономическому развитию (например, путем предоставления кредитов социально значимым инвестиционным проектам, которые не получают частного финансирования). Одной из главных причин низкой финансово-экономической эффективности ГБР является сосредоточение таких учреждений на самых слабых областях, сегментах заемщиков и отсталых регионах, от чего отказываются коммерческие банки. Анализ позволяет сделать выводы о достижении банками конечной цели – улучшение экономической и финансовой стабильности в стране несмотря на то, что пандемия 2020 привела к отрицательным темпам при росте ВВП практически во всех странах, за исключением Китая. Установление и контроль финансовых и нефинансовых целевых ориентиров для руководителей государственных банков должно происходить на государственном уровне, в соответствии со стратегией развития государства.

Ключевые слова: банковская система, банки развития, государственная политика, прибыльность бизнеса.

State-owned banks must carry out the mission of mitigating (neutralizing) market failures in order to promote economic development (for example, by providing loans to socially significant investment projects that do not receive private financing). Such behavior will usually impair the quality of DBR assets and reduce profitability. One of the main reasons for the low financial and economic efficiency of the DBR is the concentration of such institutions in the weakest industries,

---

segments of borrowers and backward regions, which commercial banks refuse (or limit). An analysis of the above indicators allows us to conclude that banks have achieved the ultimate goal of improving economic and financial stability in the country, despite the fact that the 2020 pandemic has led to negative GDP growth in almost all countries except China. Establishment and control of financial and non-financial targets for the heads of state-owned banks should take place at the state level, in accordance with the state development strategy. It is expedient to assess state development banks by three components of measured indicators of economic, financial and social development, which correspond to the strategy and mission of institutions of this type. Such an assessment should directly affect the assessment of the performance of bank management. Public banks tend to hold more sovereign debt than private banks, especially in developing countries. The result is an expected high correlation between the default of the sovereign and the default of state-owned banks. Correlation analysis showed that there is a weak negative correlation between the dynamics of GDP and assets of DBR (-0.10616) and GDP and loan portfolios of DBR (0.31646). However, there is considerable differentiation between countries: in Poland a slight economic downturn is accompanied by a significant increase in assets and loans of DBR, in Spain zero GDP growth with falling assets and loan portfolio, in Slovakia and Croatia GDP growth and declining bank assets, and most significant loans are demonstrated by the DBR of the Czech Republic and Hungary.

Key words: banking system, development banks, state policy, business profitability.

Постановка проблеми. Дана тема представляє особливий інтерес як поєднання двох науково-методологічних проблем: можливість існування держави як ефективного власника та корисність державних банків розвитку для національної економіки. Такі банки саме у статусі державної установи здатні виконувати роль провідника економічної політики уряду із соціальною орієнтацією. Саме державні банки розвитку закликані реалізовувати антициклічне регулювання економіки, стимулювання сталого розвитку, надання фінансової підтримки тим економічним агентам, які з різних причин не можуть отримати або мають ускладнений доступ до кредитних ресурсів. Встановлення і контроль фінансових та нефінансових цільових орієнтирів для керівників державних банків має відбуватися на державному рівні, відповідно до стратегії розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінці діяльності банків розвитку присвячені в основному публікації зарубіжних вчених, а для вітчизняних економістів ця тема практично була закрита через відсутність такої установи в Україні та планів уряду щодо її створення. У багатьох публікаціях підтверджено, що державні банки менш ефективні, ніж приватні банки [1–7], однак це є результатом застосування тих індикаторів, які характеризують діяльність звичайних комерційних банків. Також бразильські експерти провели цікаве опитування 90 ДБР у 60 країнах з економікою, що розвивається [8].

Формулювання цілей статті. Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць та проведені дослідження провідними вченими економістами, актуальними залишаються обґрунтування набору показників ефективності діяльності державних банків розвитку, що відповідає їх місії.

Виклад основного матеріалу. Як визнають експерти МВФ, державна власність на банки була виправдана необхідністю подолати провали ринку та сприяти економічному розвитку, хоча багато таких банків також домагаються максимізації прибутку, як мету [9]. Тому ефект від роботи таких банків слід оцінювати з позицій державного мислення, з огляду на національний масштаб трансформації економіки.

Результати аналізу оцінки ефективності мають покладатися в основу корекції або розробки стратегічного плану банку. Державний банк не може оцінюватися за підходом, що зазвичай застосовується до комерційного (приватного) банку.

Більше того, без належної системи оцінювання ДБР не можна зрозуміти, які політики та програми працюють, в якому контексті та чому. Як наслідок, державні банки

могли б витратити багато часу та ресурсів лише для того, щоб виявити, що існує кращий спосіб досягти їхніх цілей [10].

Досвід показує, що ДБР постають перед проблемами в управлінні та ефективності. Огляд ДБР, проведений Світовим банком (доповідь 2017 року), показав, що багато банків не оснащені ефективними системами моніторингу та оцінювання [11]. Лише 56% учасників опитування відповіли, що вони мають спеціальний відділ з моніторингу та оцінки. Більшість баз даних покладаються виключно на фінансові показники для вимірювання ефективності та результатів, таких як прибутковість, капітал, доходи, кількість обслуговуваних клієнтів та кредитні портфелі. Вони використовують по суті ті ж рамки та інструменти, якими користуються приватні фінансові установи для моніторингу своєї ділової активності.

Уряди також закликають державні банки боротися із рецесіями. Дійсно державні банки широко використовувались під час світової фінансової кризи, коли отримували пряму підтримку з бюджетів урядів (наприклад, позики чи вкладення капіталу з боку Бразилії, Канади та Індії), або країни також підвищували кредитні стелі своїх державних банків (наприклад, Фінляндія та Корея) або видавали спеціальні гарантії (наприклад, Мексика) для державних банків для підтримки ключових ринків та фірм [12].

Однак існують обмеження ефективності державних банків у стабілізації економіки. Історичний досвід показує, що кредитування державними банками було менш проциклічним, ніж кредитування приватних банків в середньому за останні 20 років, але не в країнах, що розвиваються, з високим рівнем державного боргу. Ця різна поведінка, ймовірно, відображає більш високі витрати на фінансування та нижчі урядові субсидії. На практиці важко відслідкувати антикризовий ефект ДБР. Існує значний часовий лаг між наданням фінансування та результатами діяльності підприємств.

Наприклад, Р. Барбоза і Г. Васконселос розглянули модель бразильського банку розвитку BNDES, кредитний портфель якого зростав під час світової фінансової кризи та протягом декількох років під час сильного відновлення після кризи, але різко зменшився під час спаду 2014–2016 років, частково через зростання державного дефіциту та боргу. Доведено, що BNDES, один із найбільших банків розвитку в світі, позитивно та статистично значимо вплинув на сукупні інвестиції Бразилії протягом 2002–2016 років: кожний 1 долар позики BNDES збільшував інвестиції в середньому на 0,46 долара. Ці результати лежать між тим, що стверджується критиками BNDES (нульовий вплив), і тим, що стверджують безумовні прихильники державних банків (вплив приблизно 1:1). Вони отримали ці результати, використовуючи імпульсні реакції від байєсовського значення VAR, і використовували подвійний вибір для надійності [13].

Бразильські експерти за результатами опитування 90 ДБР у 60 країнах з економікою, що виникає [8], встановили таке: 53% банків мають чітко сформульований мандат у плані спрямування на окремі сектори економіки або сегменти ринку, а саме сільське господарство – 13%; малі та середні підприємства – 12%; міжнародна торгівля – 9%; житло – 6%; промисловість та інші сектори – 6%; інфраструктура – 4%; органи місцевого самоврядування – 3%. Решта 47% ДБР мають загальний мандат, наприклад, сприяння економічному розвитку. Багато банків орієнтовані одразу на кілька сегментів: 60% ДБР націлені на великі корпорації, а 55% – на домогосподарства, 54% – на інші державні підприємства. Що стосується секторів економіки, 86% опитаних установ кредитують сектор послуг, 84% – промисловість та виробництво, 83% – сільське господарство, 74% – будівництво, 66% – енергетику та 65% – інфраструктуру. Ці дані дають змогу стверджувати, що навіть установи з вузьким колом повноваження націлюються на різні типи позичальників та сектори економіки. Тому однією з причин низької фінансово-економічної ефективності ДБР є зосередження таких установ на найбільш слабких галузях, сегментах позичальників та відсталіх регіонах, від чого відмовляються (або обмежують свій апетит) комерційні банки.

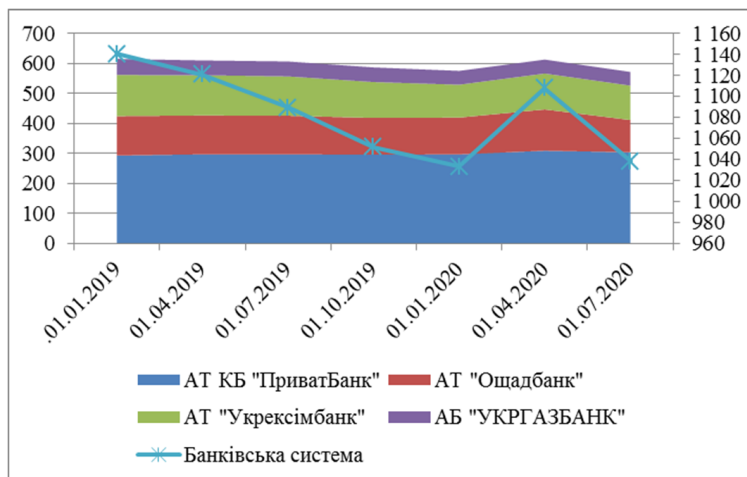
Державні банки повинні виконувати місію пом'якшення (нейтралізації) провалів ринку задля сприяння економічному розвитку (наприклад, шляхом надання позик соціально значимим інвестиційним проектам, які не отримують приватного фінансування). Така поведінка, як правило, погіршить якість активів ДБР і знизить прибутковість. Емпіричні дослідження фахівців Дж. Носера і А. Сіроні свідчать про те, що державні банки більше піддаються політичному тиску, що призводить до підвищення ризику та використання підтримки від уряду під час і безпосередньо після виборів [14]. На практиці буває, що виділені державними банками кошти спрямовуються на підтримку нежиттєздатних компаній або кредитне фінансування може бути спрямоване на закупівлю імпортової продукції за наявності альтернативних вітчизняних виробників.

Як приклад, розглянемо динаміку кредитних портфелів великих державних банків в Україні за 2019–2020 роки. Дані були використані на кварталній основі з накладанням подій: (а) виборів Президента та (б) парламентських виборів. Рішення про запуск спеціальної національної програми «Доступні кредити 5–7–9%» було прийняте на початку 2020 року, згодом вона була модифікована для подолання наслідками пандемії.

Таблиця 1

Динаміка кредитного портфеля державних банків, млрд грн

Банк	1/01/19	1/04/19	1.07.19	1.10.19	1.01.20	1.04.20	1.07.20	Cor
Приватбанк	293,9	297,5	297,6	296,5	297,6	309,7	304,4	-0,134
Ощадбанк	131,2	129,8	128,8	122,5	122,6	137,8	107,7	0,760
Укресім-банк	137,3	134,2	131,1	119,5	109,6	119,7	114,7	0,880
Укргазбанк	53,6	49,4	49,7	48,9	46,2	46,5	45,5	0,732
Система	1 140,5	1 121,1	1 089,7	1 051,7	1 033,4	1 108,1	1 038,2	1,000
Політичні події		Вибори президента	Вибори парламенту					

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [15]

Спостерігаємо зниження кредитної активності державних банків до виборів та одразу після виборів. Наведена діаграма показує високу позитивну кореляцію динаміки кредитних портфелів державних банків із банківською системою, однак система

демонструє нестабільність. У період пандемії державні банки скоротили кредитні портфелі у меншій пропорції ніж банківська система загалом. Державні банки в Україні, на відміну від приватних банків, тривалий час не могли вивести токсичні активи навіть безнадійні з балансу з різних причин, зокрема, через тлумачення продажу або списання таких кредитів як втрачену вигоду і нанесення збитків державі, що розглядається як злочин. У Приватбанку фактично заморожені проблемні кредити (95% кредитів юридичним особам і 38% кредитів фізичним особам, виданих до націоналізації банку).

Державні банки можуть також використовуватися для фінансування уряду, від якого мають підтримку у вигляді ін'єкцій капіталу. Цей зв'язок суверена та банку потенційно посилює фінансові вразливості обох [9]. Державні банки, як правило, утримують більший обсяг суверенного боргу, ніж приватні банки, особливо в країнах, що розвиваються. Результатом є очікувана висока кореляція дефолту суверена і дефолту державних банків. Це спостереження притаманне й для українських державних банків: на 4 найбільші державні банки припадає майже 84% усіх вкладень банківської системи в ОВДП, а частка такого портфеля в загальних активах коливається від 20% в Укресімбанку до 35% в Ощадбанку (станом на 01.07.2020). Додатковим негативним наслідком таких великих вкладень є відволікання ресурсів від кредитування реального сектору і «звичка» до легкого, гарантованого доходу порівняно з високим кредитним ризиком фінансування клієнтів.

На наш погляд, нижчий ризик дефолту державних банків (менша вірогідність дефолту) можна цілком віднести не до кращого фінансово-економічного стану цих установ, а до гарантованої підтримки держави. По-перше, завдяки імпліцитному або експліцитному механізму захисту державою такі банки отримують субсидію у вигляді меншої вартості фінансування при розміщенні боргових зобов'язань на ринках капіталу. По-друге, державні банки можуть в інтересах національної безпеки не розкривати інформацію про свої операції так, як це роблять приватні банки, особливо ті установи, фінансові інструменти яких перебувають у лістингу фондових бірж. По-третє, статус державної установи тотожній по суті їх системній важливості, що стимулює до збільшення прийнятого ризику. Це особливо характерно для китайських банків розвитку.

Для розуміння ефективності варто враховувати, що державні банки в Україні конкурують з приватними банками у багатьох сегментах ринку, а не доповнюють їх. Проте для ДБР будь-яких країн світу характерно, що вони мають несправедливу конкурентну перевагу через сприйняття інвесторами таких установ як суверена, залучаючи ресурси з нижчою ставкою та не побоюючись вимоги кредиторів щодо дострокового повернення.

Як правило, економічна ефективність означає прибутковість та високу якість активів. Аналіз показників державних банків в Україні у порівнянні з однорідною вибіркою банків за розміром активів показав, що існує висока волатильність прибутковості, якості активів та операційного навантаження серед державних банків. Ця тенденція не поліпшується і може вважатися хронічною. Ми додали еталонні значення для чотирьох показників: для розміру резервів до кредитного портфеля на підставі емпіричного аналізу, для прибутковості активів – на рівні цільового рівня інфляції, для операційних витрат до операційного доходу – за міжнародною практикою, для операційного доходу на активи – за результатами власного емпіричного аналізу.

Слід зауважити, що коригування фінансового результату державних банків на торговий результат від операцій з активами і пасивами призведе до збитковості перших трьох державних банків, крім того, усі державні банки отримали значні операційні доходи від портфелів вкладень в ОВДП. Тому ми додали показник операційного доходу на активи, щоб нівелювати вплив формування резервів, адміністративних

витрат і торгового результату. В цілому державні банки працюють значно гірше, ніж банківська система та провідні приватні банки.

З метою перевірки гіпотези щодо позитивної кореляції між економічним зростанням та кредитною активністю банків розвитку ми проаналізували дані за 2018–2019 роки.

Таблиця 2

Показники економічної ефективності діяльності великих українських банків (розмір активів більше 10 млрд грн.), 01.07.2020, млрд грн.

Банк	Загальні активи, усього	Знецінення / Валовий КП	Прибуток / Активи	ОВ/ ОД	ОД/ Активи
Еталон		<10%	>2%	<55%	>5%
Державні банки					
АТ КБ "Приватбанк"	576,4	81,00%	4,90%	25,50%	3,20%
АТ "Ощадбанк"	272,2	36,60%	2,60%	65,00%	2,00%
АТ "Укрексімбанк"	226,7	53,90%	-1,70%	164,80%	0,40%
АБ "УКРГАЗБАНК"	156,7	16,50%	0,60%	63,00%	1,30%
<i>В середньому державні банки</i>	<i>1232</i>	<i>47,00%</i>	<i>1,60%</i>	<i>79,58%</i>	<i>1,73%</i>
Приватні банки					
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	102,3	5,80%	4,00%	49,40%	5,00%
АТ "АЛЬФА-БАНК"	98,2	31,40%	0,90%	57,80%	4,20%
АТ "УКРСИББАНК"	65,4	10,20%	2,00%	64,80%	3,90%
АТ "ОТП БАНК"	54,1	19,10%	2,20%	40,90%	4,30%
АТ "ПУМБ"	68,3	22,10%	3,70%	30,10%	5,70%
<i>В середньому приватні банки</i>	<i>388,3</i>	<i>17,72%</i>	<i>2,56%</i>	<i>48,60%</i>	<i>4,62%</i>
Усього банківська система	2 090,30	46,50%	2,30%	48,30%	2,90%

Джерело: розраховано автором за даними: Наглядова статистика. – Національний банк України [15]

Таблиця 3

Порівняння активів ДБР Європи та українських державних банків, млрд євро

Назва банку	ВВП країни		Активи ДБР		Кредити ДБР	
	2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік
1	2	3	4	5	6	7
Instituto De Crédito Oficial (Іспанія)	1 241,76	1 245,98	36,25	31,84	22,50	20,63
Bank Gospodarstwa Krajowego (Польща)	509,58	504,37	19,71	23,60	6,22	7,48
Českomoravská záruční a rozvojová banka (Чехія)	213,31	220,12	0,94	0,94	0,77	0,94

Продовження Таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7
MFB Hungarian Development Bank (Угорщина)	140,21	151,89	4,19	4,35	2,17	3,28
Slovenská záručná a rozvojová banka, a. S. (Словаччина)	92,70	94,97	0,55	0,49	0,39	0,43
Hrvatska banka za obnovu i razvitak (Хорватія)	52,89	54,11	3,67	3,56	3,54	3,57
Slovenska izvozna in razvojna banka (Словенія)	47,02	48,27	2,32	2,41	0,71	0,82
Усього: 4 великих державних банків	113,83	134,06	35,96	45,30	19,42	21,80

Джерело: складено автором за даними банків розвитку World Economic Outlook (October-2019). – World Bank. – The World Factbook [16]

Кореляційний аналіз показав, що простежується слабо виражена негативна кореляція динаміки ВВП та активів ДБР (-0,10616) та ВВП і кредитних портфелів ДБР (0,31646). Разом з тим, є значна диференціація між країнами: у Польщі незначний економічний спад супроводжується суттєвим приростом активів та кредитів ДБР, в Іспанії нульовий приріст ВВП при падінні активів і кредитного портфеля, у Словаччині та Хорватії приріст ВВП і зменшення активів банків, а найбільш суттєвий приріст кредитів демонструють ДБР Чехії та Угорщини. Слід врахувати, що в Угорщині та Словаччині є також державні експортно-імпорتنі банки.

Таблиця 4

**Порівняння динаміки активів ДБР Європи
та агрегованих даних українських державних банків, млрд євро**

Країна	Приріст ВВП	Приріст активів ДБР	Приріст кредитного портфеля ДБР
Іспанія	0,34%	-12,16%	-8,32%
Польща	-1,02%	19,73%	20,34%
Чехія	3,19%	0,75%	22,48%
Угорщина	8,33%	3,62%	50,76%
Словаччина	2,45%	-10,82%	9,40%
Хорватія	2,30%	-3,08%	0,91%
Словенія	2,65%	3,77%	15,53%
Україна	17,77%	25,95%	12,27%

Джерело: складено автором за даними банків розвитку World Economic Outlook (October-2019). – World Bank. – The World Factbook [16]

Складається враження, що українські державні банки виглядають солідно в плані масштабів, однак слід врахувати, що ВВП України становить лише 11% ВВП Іспанії, а на групу державних банків припадає основна частина проблемних активів української банківської системи. Тобто державний сектор в банківському секторі України більше працює у найгіршому сегменті клієнтури (яка не обслуговує кредити).

Варто розглянути прецеденти провалів державних банків. Іспанія пережила хвилю масштабного краху державних банків: у період з 2010 по 2013 рік вижили лише два з 46 регіональних державних банків кахас без трансформації. Однак комерційні банки Іспанії в цілому порівняно добре витримали фінансову кризу завдяки диверсифікова-

ному портфелю. Причинами занепаду державних банків були величезна експозиція до ризиків у секторі будівництва, слабкий фінансовий аналіз контрагентів [17] або політизований характер географії бізнесу і прийняття кредитних рішень [18]. Ці банки не витримали агресивної конкуренції з боку комерційних банків.

У Німеччині державні регіональні банки під час глобальної фінансової кризи також опинилися у важкому фінансовому стані. Так звані «земельні банки» Landesbanken (BayernLB, WestLB та SachsenLB) зіткнулися з серйозними труднощами через збитки від знецінення активів. Це вимусило уряд створити Спеціальний стабілізаційний фонд (SoFFin) з наданням гарантій до 400 мільярдів євро та проведенням рекапіталізації земельних банків на суму до 80 мільярдів євро. В результаті банки не були виведені з ринку.

В Італії фінансова криза призвела до суттєвого погіршення стану кількох регіональних державних банків, які, на відміну від приватних банків, не змогли залучити додатковий капітал на ринку. Як превентивний захід уряд заборонив членам ради директорів членство у раді більш ніж однієї компанії в одному секторі [19].

Ми пропонуємо використовувати комплексну оцінку фінансово-економічного і соціального ефекту ДБР. Для апробації такої оцінки була використана статистика МВФ та Світового банку. До показників економічного ефекту включені: приріст внутрішнього валового продукту, ранг країни за розміром ВВП на душу населення, індекс конкурентноздатності.

Блок фінансового ефекту включає масштаб кредитування, доступність кредитування за ставками кредиту, рівень інфляції як показник монетарної стабільності.

Набір оцінки соціального ефекту містить показники безробіття, соціальної нерівності та рівня бідності.

Блок економічного ефекту може бути розширений за рахунок таких показників, як співвідношення державного боргу до ВВП та сальдо платіжного балансу, однак вони у більшій мірі мають відношення до оцінки ефективності експортно-імпортних банків. Принаймні два показники економічного ефекту заслуговують використання для бальної оцінки впливу. Для цього пропонуємо розраховувати наближення до еталонного значення окремих показників у відсотковому вимірі: для розміру ВВП на душу населення відставання від найбільшого значення (від 0 до 100%), для індексу Global Competitiveness Index – переведення значення показника у відсотки.

До блоку фінансового ефекту пропонуємо додати показники кредитних портфелів великим корпораціям, МСП та домогосподарствам, а також темпів приросту кредитних портфелів. До блоку соціального ефекту доцільно включати як допоміжні показники середньої заробітної плати та співвідношення заборгованості і заощаджень домогосподарств. Ця статистика недоступна для аналізу в розрізі країн, але може бути використана для оцінки ефекту діяльності українських банків розвитку.

Нижче наведена таблиця для країн, в яких активно працюють ДБР, дані приросту валового внутрішнього продукту наведені за прогнозами Світового банку.

Темпи приросту до кризи 2020 року значно коливалися в розрізі країн розвинутих та перехідної економіки. Аналіз вище наведених показників дозволяє зробити висновки про досягнення банками кінцевої мети – поліпшення економічної та фінансової стабільності у країні, незважаючи на те, що пандемія 2020 року призвела до від'ємних темпів приросту ВВП практично в усіх країнах, за винятком Китаю. Однак відновлення економічного зростання, за консенсусом прогнозів експертів, очікується, що настає у 2021 році (тривають дискусії про те, чи будуть темпи приросту ВВП мати форму **V** – відновлення, або **L** – стабілізації, або **W** – волатильності).

Спостерігається впевнений перехід Китаю у групу лідерів світової економіки. Залишається важкодоступним кредитування для суб'єктів господарювання в таких країнах, як Казахстан, Хорватія та Бразилія (за показниками ставки кредитів). Однак ця статистика не враховує субсидії ставок за кредитами.

Таблиця 5

**Комплексна оцінка ефекту діяльності державних банків розвитку
для національної економіки**

	ЕКОНОМІЧНИЙ		
	Темп приросту ВВП у 2020 році	Ранг за ВВП на душу населення	Global Competitiveness Index
	Е1	Е2	Е3
Німеччина	-6,0%	15	81,8
Японія	-5,3%	22	82,3
Британія	-9,8%	21	81,2
Франція	-9,8%	20	78,8
КНР	1,9%	59	73,9
Чехія	-6,5%	35	70,9
Польща	-3,6%	47	68,9
Словаччина	-7,1%	40	66,8
Угорщина	-6,1%	45	65,1
Болгарія	-4,0%	62	64,9
Казахстан	-2,7%	67	62,9
Хорватія	-9,0%	53	61,9
Індія	-10,3%	141	61,4
Бразилія	-5,8%	83	60,9

	ФІНАНСОВИЙ			
	Кредити приватному сектору, % ВВП	Ринкова ставка за кредитами СГД	Інфляція	Реальна ставка за кредитами
	F1	F2	F3	F4
Німеччина	80,5%	1,78%	-0,20%	1,98%
Японія	174,7%	1,00%	0,20%	0,80%
Британія	133,7%	1,10%	0,20%	0,90%
Франція	107,6%	1,13%	0,00%	1,13%
КНР	164,7%	2,95%	1,70%	1,25%
Чехія	51,5%	3,70%	3,20%	0,50%
Польща	51,1%	2,14%	3,20%	-1,06%
Словаччина	62,7%	2,38%	1,40%	0,98%
Угорщина	34,0%	1,85%	3,40%	-1,55%
Болгарія	50,3%	4,55%	0,90%	3,65%
Казахстан	24,5%	13,40%	7,00%	6,40%
Хорватія	54,7%	8,60%	0,00%	8,60%
Індія	50,0%	8,75%	7,34%	1,41%
Бразилія	63,7%	37,50%	3,14%	34,36%

Продовження Таблиці 4

	СОЦІАЛЬНИЙ		
	Рівень безробіття	Коефіцієнт GINI	Рівень бідності
	S1	S2	S3
Німеччина	4,4%	31,9	10,4%
Японія	3,0%	32,9	15,7%
Британія	4,5%	32,5	11,7%
Франція	7,1%	31,6	8,1%
КНР	5,6%	38,5	1,7%
Чехія	3,8%	24,9	5,6%
Польща	6,1%	29,7	9,6%
Словаччина	7,6%	25,2	7,3%
Угорщина	4,6%	30,6	8,0%
Болгарія	7,5%	40,4	16,2%
Казахстан	5,0%	27,5	8,6%
Хорватія	6,4%	29,3	18,9%
Індія	6,7%	35,7	6,0%
Бразилія	13,8%	53,9	19,9%

Джерело: складено автором за даними Світового банку, МВФ.

У соціальному плані ефект нижчий у Франції, Польщі та Словаччині (рівень безробіття). Дуже значна соціальна диференціація зберігається в Бразилії та Болгарії. Щодо рівня бідності, то цей показник здається найменш прийнятним через різні підходи до визначення бідності в цих країнах, і тому його можна виключити з регулярної оцінки, а залишити як індикатор.

Однією з найбільш складних особливостей нагляду ДБР з боку держави є оптимальний баланс між підзвітністю та самостійністю. Недосягнення такого балансу може призвести до політичного втручання та/або поганих рішень щодо фінансування, надмірна самостійність також загрожує зловживаннями з боку керівників. Це робить управління ефективністю важливою частиною процесу управління. У світовій практиці існують прецеденти, коли уряд укладає з державним банком договір, що встановлює чіткі цілі, а потім надати банку оперативну автономію для роботи над їх досягненням.

На основі аналізу світового досвіду діяльності державних банків, на нашу думку, доречно запровадити набір ключових показників результативності для оцінки діяльності керівників державних корпорацій.

Для оцінки ефективності ДБР пропонуємо використовувати показник RAROC (прибутковість капіталу, скориговану на ризик). Оцінка прибутковості, заснована на оцінці ризику, була розроблена експертом Bankers Trust і згодом набула популярності у світі [20]. Багато банків розробляють власні алгоритми розрахунку, але ідентичні за більшістю компонентів.

Нижче наведено розрахунок скоригованої прибутковості для великих державних банків України. До суми операційного доходу ми не включали дохід від курсової різниці, оскільки це не є у чистому вигляді «зароблений дохід» банку.

Наведені дані показують однозначно погану результативність двох державних банків із чотирьох. Разом з тим, чистий процентний дохід Приватбанку у значній мірі

складається з доходу від ОВДП, які були передані у розрахунок капіталізації банку в результаті націоналізації. У значній мірі це визначає доходність інших трьох банків. У середньому 27% загальних активів державних банків представлено ОВДП, однак, якщо порівняти з дохідними активами, то ця частка ще більша – в середньому 33%: АТ КБ "ПриватБанк" – 33%; АТ "Ощадбанк" 41%; АТ "Укресімбанк" 23%; АБ "УКРГАЗБАНК" 37%.

Таблиця 6

**Ключові показники результативності
органів вищого керівництва державних банків розвитку**

Блок	Складові	
Фінансові показники	Блок динаміки та якості активів	Блок прибутковості
	<ul style="list-style-type: none"> – динаміка кредитно-інвестиційного портфеля (більше 0%); – якість кредитів (частка прострочених і реструктуризованих кредитів у загальному кредитному портфелі не більше 10% для першого року діяльності з подальшим зниженням до 5%); – структура кредитних вкладень за пріоритетними напрямками згідно стратегії, затвердженої Урядом. 	<ul style="list-style-type: none"> – операційна ефективність (співвідношення операційних витрат до операційного доходу) не більше 55%; – прибутковість з урахуванням ризиків (співвідношення прибутку, скоригованого на ризики, до необхідного розміру капіталу під ризики); – рівень непокритого кредитного ризику (обсяг кредитів на 3 стадії зменшення корисності до сформованих резервів) у відношенні до капіталу не більше 10%, співвідношення залучених кредитних ресурсів та кредитного портфелю не менше 85%.
Нефінансові показники	Показники сталого фінансування	Показники розвитку економіки та підприємництва
	<ul style="list-style-type: none"> – рейтинг сталого фінансування у кредитуванні та для залучення ресурсів на ринках оптового фінансування; – зменшення викидів вуглецю; – частка кліматичного фінансування у кредитно-інвестиційному портфелі. 	<ul style="list-style-type: none"> позитивна динаміка ВВП – більше 2% на рік; – індекс ведення бізнесу (Світового банку) – поліпшення порівняно з попередніми роками на 5 і більше позицій; рівень безробіття в рамках оптимального рівня 3,5–4,5%.

Джерело: складено автором

Також суттєвий дохід державні банки отримують від вкладень в депозитні сертифікати НБУ: за результатами 8 міс. 2020 року 37% процентних доходів Укресімбанку отримано від розміщення коштів в державні цінні папери, 68% – Ощадбанку, 39% – Приватбанку, 49% – Укргазбанку. Якщо зменшити доходи цих банків на надходження від операцій з державою (пов'язаними сторонами), то значення RAROC буде негативним для Укресімбанку (-132,5%) і Ощадбанку (-362,4%), додатним для Приватбанку (158,3%) і Укргазбанку (3,3%).

Цей приклад свідчить про необхідність коригування прибутковості на процентний дохід, що отриманий від вкладень в кредитування в реальний сектор економіки, а не у державні цінні папери (ОВДП та сертифікати НБУ). Дуже високий показник прибутковості Приватбанку є результатом високої доходності комісійних операцій та торгівлі валютою.

Таблиця 7

**Розрахунок RAROC державних банків України,
станом на кінець серпня 2020 року, тис. грн**

Банк	АТ "Укрексім- банк"	АТ "Ощад- банк"	АТ КБ "Приват- Банк"	АБ "Укргаз- банк"
Чистий процентний дохід	668 289	5 087 909	14 092 739	1 906 389
Чистий комісійний дохід	506 980	2 827 775	11 167 195	766 569
Результат від операцій з купівлі-продажу	24 034	52 305	2 016 573	(491 169)
Інші операційні доходи	256 260	228 465	588 223	425 993
Інші доходи	27 060	32 759	213 574	35 390
Операційний дохід (ОД)	1 482 623	8 229 213	28 078 305	2 643 172
Кредитний ризик	76 626 859	61 761 335	251 536 969	7 784 166
Сформовані резерви	68 650 082	47 674 610	250 397 990	8 991 686
Кредитний ризик мінус Резерви	(7 976 777)	(14 086 725)	(1 138 979)	1 207 520
ОД мінус недоформовані резерви	(6 494 154)	(5 857 512)	26 939 326	3 850 692
Скоригований прибуток у річному виразі	(9 741 230)	(8 786 268)	40 408 989	5 776 039
Регулятивний капітал	10 083 615	8 268 793	16 980 799	35 367 350
RAROC	-96,6%	-106,3%	238,0%	16,3%
Безризикова ставка (дохідність ОВДП на первинному ринку)	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%

Джерело: розраховано за даними наглядкової звітності Національного банку України [15]

Даний показник дозволяє встановити цільове значення апетиту у кредитуванні. На відміну від спрощеного показника прибутковості капіталу (англ. ROE), рентабельність капіталу, скоригована на ризик, можна використовувати для сегментів бізнесу банку. Головна ідея RAROC полягає у врахуванні дохідності і прийняття ризиків: збільшення доходу (прибутку) може досягатися менеджментом за рахунок прийняття неприпустимого ризику, і навіть у разі, якщо ризик не матеріалізується у звітному періоді, своїми діями розпорядники створили загрозу для власника банку. З іншого боку, такий показник не забороняє прийняття ризику, оскільки операційний дохід може перекривати очікувані збитки. Цей показник можна використовувати для оцінки капіталу, необхідного для покриття збитків, тобто приймаючи цільове значення RAROC, ми потім отримуємо фактичне значення прибутковості капіталу і у разі невиконання цільового рівня виходимо на цільове значення необхідного капіталу (тобто скільки треба доформувати капіталу). Для початкового періоду становлення бізнесу керівникам ДБР доцільно встановити цей показник як індикативний, а не фактор, що визначає результат їх діяльності та розмір винагороди.

Як еталон ми пропонуємо не використовувати прибутковість активів великих українських банків, оскільки їхня модель бізнесу принципово відрізняється від моделі бізнесу ДБР. Замість цього можна вибрати показник, розрахований для аналогічних банків розвитку країн Європи. Як альтернативу можна розглядати прибутковість активів, скоригованих на ризики RoRWA, але для державних банків, що

приймають підвищені ризики, порівняно з комерційними банками, краще підходить прибутковість капіталу.

Враховуючи наявність в Україні державних банків зі схожим профілем ресурсної бази та кредитно-інвестиційною політикою, представляється доречним не створювати заново ДБР, а перепрофілювати державні банки на спеціалізацію з фінансування інфраструктури та окремо – для підтримки інновацій малого і середнього бізнесу. Для цього доцільно після виведення «токсичних активів» передати профільні активи та пасиви Укрексімбанку, Ощадбанку і Укргазбанку.

Таблиця 8

Основні характеристики бізнес-моделі державних банків розвитку

Компонент	Банк розвитку для МСП	Банк розвитку для великих проектів
1	2	3
1) Ключові партнери	Центральний банк Міжнародні фінансові організації Асоціації підприємців Фінансові установи	Центральний банк Міжнародні фінансові організації Асоціації підприємців Фінансові установи
2) Ключові види діяльності	Кредити Гарантії Інвестиції через фонди Субсидія процентних ставок	Кредити Гарантії Інвестиції через фонди
3) Клієнти	Малий і середній бізнес Соціальні підприємства Інноваційні підприємства Стартапи Домогосподарства	Великі корпорації Державні компанії Муніципалітети
4) Стосунки з клієнтами	Опосередковано через кредитні установи-партнери	Напряму з цільовими клієнтами
5) Канали доставки	Філіали (міжрегіональні центри)	Без філіалів
6) Ключові фінансові ресурси	Статутний капітал Поточний прибуток Облігації Кредити МФО	Статутний капітал Поточний прибуток Облігації Кредити МФО
7) Доходи	Процентні доходи Комісійні доходи	Процентні доходи Комісійні доходи
8) Витрати	Процентні витрати Комісійні втрати Операційні витрати Резерви за кредитами	Процентні витрати Комісійні втрати Операційні витрати Резерви за кредитами
9) Пропозиція цінності	Доступне фінансування для інвестиційних проектів, поповнення обігових коштів Підтримка експортного потенціалу Підтримка стартапів та соціальних проектів	Доступне фінансування для інвестиційних проектів, поповнення обігових коштів

Джерело: складено автором

Ресурсна база таких банків може бути збільшена за рахунок цільового фінансування міжнародних фінансових організацій (навіть у рамках існуючих лімітів) із подальшим залученням іноземних інвесторів і виходом на IPO із збереженням контрольної частки держави у капіталі.

Таким чином, для України було б логічно створити два банки розвитку – один для підтримки середнього і малого бізнесу (з перевагою мікро- та малого бізнесу), а другий – для підтримки великих корпорацій та масштабних проектів з модернізації інфраструктури та реалізації національних програм із фінансування навчання у вищих навчальних закладах. Характеристика бізнес-моделей таких банків розвитку наведена у таблиці 8 за компонентами. Таким чином, ДБР для МСП відрізняється від ДБР для великих корпорацій і інфраструктурних проектів механізмом роботи з клієнтами, пропозицією фінансових продуктів, цільовими сегментами клієнтури, а також підходом до філіальної мережі. Загалом і банки будуть схожі за моделями бізнесу, але не будуть конкурувати в одних і тих же самих сегментах ринку і не будуть суперничати зі звичайними комерційними банками.

Висновки. Під час розроблення ефективної системи оцінювання результатів ДБР слід мати на увазі успіх у подоланні провалів ринку та виконання мандату. Виходячи з цього, слід вибрати набір конкретних показників для кожної цілі, а саме фінансово-економічні, соціальні та екологічні (які складно кількісно вимірювати). Державні банки розвитку доцільно оцінювати за трьома компонентами вимірюваних показників економічного, фінансового та соціального розвитку, що відповідають стратегії і місії установ такого типу. Така оцінка має на пряму впливати на оцінку результатів роботи керівництва банків. Тому ДБР зобов'язані генерувати звітність, розкриваючи інформацію для усіх зацікавлених сторін, включаючи уряд, парламент та широке коло платників податків. Така оцінка має проводитися в ідеалі сторонньою організацією: для України це могла б виконувати Рахункова палата, оскільки це стосується ефективності та належності використання державних коштів. Ці показники можуть бути використані для встановлення ключових показників результативності керівників банків. Показник прибутковості банку варто коригувати на прийняті ризики. Маючи рейтинги на рівні суверена та закріплені законом гарантії виконання зобов'язань, національні банки розвитку здатні залучати необхідні ресурси на вигідних умовах на внутрішньому та міжнародному ринках капіталу. Такі банки можуть ефективно виконувати функцію інструменту економічної політики держави у періоди криз та подолання їх наслідків, згладжування циклічних коливань економічного зростання, долати галузеві і секторні дисбаланси. На наш погляд, існують підстави вважати, що ДБР мають перебувати у статусі особливих фінансових установ і не підпадати під загальний режим регулювання діяльності комерційних банків. Головним аргументом ми вважаємо відсутність залучених коштів від клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Barth J.R., Caprio Jr.G., Levine R. (2004) Bank Regulation and Supervision: What Works Best? *NBER Working Paper*, no. 9323, November 2002. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w9323/w9323.pdf (дата звернення: 20.10.2020).
2. Beck T., Levine R. (2001) Industry Growth and Capital Allocation: Does Having a Market or Bank-based System Matter? URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.708.8638&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 20.10.2020).
3. Berger A.N., Clarke G.R.G., Cull R., Klapper L., Udell G.F. (2005) Corporate Governance and Bank Performance: A Joint Analysis of the Static, Selection, and Dynamic Effects of Domestic, Foreign, and State Ownership. *Journal of Banking & Finance, Elsevier*, vol. 29 (8–9), pp. 2179–2221, August. URL: https://econpapers.repec.org/article/eeebfina/v_3a29_3ay_3a2005_3ai_3a8-9_3ap_3a2179-2221.htm (дата звернення: 20.10.2020).
4. Berger A.N., Hasan I., Klapper L.F. (2004) Further Evidence on the Link between Finance and Growth: An International Analysis of Community Banking and Economic Performance. *Bank of Finland*

Discussion Papers 8/2004, 51 p. URL: <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/7550/111767.pdf;jsessionid=3FAFE3D45DE78E1070C8FC1F9EB6C0DD?sequence=> (дата звернення: 20.10.2020).

5. Annotta G., Nocera G., Sironi A. (2007) Ownership Structure, Risk and Performance in the European Banking Industry. *Journal of Banking & Finance*. Volume 31, Issue 7, July 2007, pp. 2127–2149. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378426607000179> (дата звернення: 20.10.2020).

6. Indicators. The World Bank data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator?tab=all> (дата звернення: 20.10.2020).

7. Micco A., Panizza U., Yanez M. (2007) Bank Ownership and Performance. Does Politics Matter? *Journal of Banking & Finance*. Volume 31, Issue 1, January 2007, pp. 219–241. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378426606001683> (дата звернення: 20.10.2020).

8. Luna-Martinez de, José and Vicente, Carlos Leonardo (2012). Global Survey of Development Banks. *World Bank Policy Research Working Paper*, no. 5969. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/313731468154461012/pdf/WPS5969.pdf> (дата звернення: 20.10.2020).

9. Dell’Ariccia G., C. Ferreira, N. Jenkinson, L. Laeven, A. Martin, C. Minoui, A. Popov (2018) Managing the Sovereign-Bank Nexus. IMF Departmental Paper 18/16. *International Monetary Fund*, Washington, DC. – 54 pages. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Departmental-Papers-Policy-Papers/Issues/2018/09/14/Managing-the-Sovereign-Bank-Nexus-45133> (дата звернення: 20.10.2020).

10. Heider C. (2017) Why Measurement Matters in Development Financial Institutions. *World Bank Blog*, September 26. URL: <https://ieg.worldbankgroup.org/blog/why-measurement-matters-development-financial-institutions> (дата звернення: 20.10.2020).

11. 2017 Survey of national development banks (2018). The World Bank Group. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/977821525438071799/pdf/2017-Survey-of-National-development-banks.pdf> (дата звернення: 20.10.2020).

12. Rethinking the Role of the State in Finance (2013). Global Financial Development Report 2013. *World Bank*. Washington, DC. URL: <https://www.cbd.int/financial/doc/global-financial-development-report-2013.pdf> (дата звернення: 20.10.2020).

13. Barboza R., Vasconcelos Gabriel F.R. (2019) Measuring the aggregate effects of the Brazilian Development Bank on investment. *The North American Journal of Economics and Finance*, vol. 47, issue C, pp. 223–236. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1062940818302663> (дата звернення: 20.10.2020).

14. Iannotta G., Nocera G., Sironi A. (2013) The Impact of Government Ownership on Bank Risk. *Journal of Financial Intermediation*. March 2013. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1042957312000459> (дата звернення: 20.10.2020).

15. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 20.10.2020).

16. World Economic Outlook (2019). *World Bank*. The World Factbook. URL: <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-gdp.php> (дата звернення: 20.10.2020).

17. Cunat V., Garicano L. (2009) Did Good Cajas Extend Bad Loans? Governance, Human Capital and Loan Portfolios. *London School of Economics and Political Science and CEPR*. URL: <https://www.vicentecunat.com/cajas.pdf> (дата звернення: 20.10.2020).

18. Hallerberg M., Markgraf J. (2018) The Corporate Governance of Public Banks before and after the Global Financial Crisis. *Global Policy*, Volume 9, Issue S1. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1758-5899.12562> (дата звернення: 20.10.2020).

19. Sanderson R. (2012) Italy Groups’ Cross-holdings in Spotlight. *Financial Times* [online], 26 April. URL: <https://www.ft.com/content/ff7a9c1c-8fa5-11e1-98b1-00144feab49a> (дата звернення: 20.10.2020).

20. Baer T., Mehta A., Samandari H. (2011) The use of economic capita in performance management of banks : A perspective. *McKensy Working paper on risk*. Number 24. URL: https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/dotcom/client_service/risk/working%20papers/24_the_use_of_economic_capital.ashx (дата звернення: 20.10.2020).

References:

1. Barth J.R., Caprio Jr.G., Levine R. (2004). Bank Regulation and Supervision: What Works Best? *NBER Working Paper*, no. 9323, November 2002. Available at: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w9323/w9323.pdf (accessed 20 October 2020).

2. Beck T., Levine R. (2001) Industry Growth and Capital Allocation: Does Having a Market or Bank-based System Matter? Available at: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.708.8638&rep=rep1&type=pdf> (accessed 20 October 2020).
3. Berger A.N., Clarke G.R.G., Cull R., Klapper L., Udell G.F. (2005) Corporate Governance and Bank Performance: A Joint Analysis of the Static, Selection, and Dynamic Effects of Domestic, Foreign, and State Ownership. *Journal of Banking & Finance, Elsevier*, vol. 29(8–9), pp. 2179–2221, August. Available at: https://econpapers.repec.org/article/eejbfina/v_3a29_3ay_3a2005_3ai_3a8-9_3ap_3a2179-2221.htm (accessed 20 October 2020).
4. Berger A.N., Hasan I., Klapper L.F. (2004) Further Evidence on the Link between Finance and Growth: An International Analysis of Community Banking and Economic Performance. *Bank of Finland Discussion Papers*, 8/2004, 51 p. Available at: <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/7550/111767.pdf;jsessionid=3FAFE3D45DE78E1070C8FC1F9EB6C0DD?sequence=> (accessed 20 October 2020).
5. Iannotta G., Nocera G., Sironi A. (2007) Ownership Structure, Risk and Performance in the European Banking Industry. *Journal of Banking & Finance*. Volume 31, Issue 7, July 2007, pp. 2127–2149. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378426607000179> (accessed 20 October 2020).
6. Indicators. *The World Bank data*. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator?tab=all> (accessed 20 October 2020).
7. Micco A., Panizza U., Yanez M. (2007) Bank Ownership and Performance. Does Politics Matter? *Journal of Banking & Finance*. Volume 31, Issue 1, January 2007, pp. 219–241. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0378426606001683> (accessed 20 October 2020).
8. Luna-Martinez de, José and Vicente, Carlos Leonardo (2012) Global Survey of Development Banks. *World Bank Policy Research Working Paper*, no. 5969. Available at: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/313731468154461012/pdf/WPS5969.pdf> (accessed 20 October 2020).
9. Dell’Ariccia G., C. Ferreira, N. Jenkinson, L. Laeven, A. Martin, C. Minoiu A. Popov. (2018) Managing the Sovereign-Bank Nexus. IMF Departmental Paper 18/16. *International Monetary Fund*, Washington, DC. – 54 pages. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Departmental-Papers-Policy-Papers/Issues/2018/09/14/Managing-the-Sovereign-Bank-Nexus-45133> (accessed 20 October 2020).
10. Heider C. (2017) Why Measurement Matters in Development Financial Institutions. *World Bank Blog*, September 26. Available at: <https://ieg.worldbankgroup.org/blog/why-measurement-matters-development-financial-institutions> (accessed 20 October 2020).
11. 2017 Survey of national development banks. (2018). *The World Bank Group*. Available at: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/977821525438071799/pdf/2017-Survey-of-National-development-banks.pdf> (accessed 20 October 2020).
12. Rethinking the Role of the State in Finance (2013). Global Financial Development Report 2013. *World Bank*. Washington, DC. Available at: <https://www.cbd.int/financial/doc/global-financial-development-report-2013.pdf> (accessed 20 October 2020).
13. Barboza R., Vasconcelos Gabriel F.R. (2019) Measuring the aggregate effects of the Brazilian Development Bank on investment. *The North American Journal of Economics and Finance*, vol. 47, issue C, pp. 223–236. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1062940818302663> (accessed 20 October 2020).
14. Iannotta G., Nocera G., Sironi A. (2013) The Impact of Government Ownership on Bank Risk. *Journal of Financial Intermediation*. March 2013. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1042957312000459> (accessed 20 October 2020).
15. Naglyadova staty' sty' ka. Nacional' ny' j bank Ukrainy' [Supervisory statistics. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed 20 October 2020).
16. World Economic Outlook (2019). World Bank. The World Factbook. Available at: <http://statisticstimes.com/economy/countries-by-gdp.php> (accessed 20 October 2020).
17. Cunat V., Garicano L. (2009) Did Good Cajas Extend Bad Loans? Governance, Human Capital and Loan Portfolios. *London School of Economics and Political Science and CEPR*. URL: <https://www.vicentecunat.com/cajas.pdf> (accessed 20 October 2020).
18. Hallerberg M., Markgraf J. (2018) The Corporate Governance of Public Banks before and after the Global Financial Crisis. *Global Policy*, Volume 9, Issue S1. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1758-5899.12562> (accessed 20 October 2020).

19. Sanderson R. (2012) Italy Groups' Cross-holdings in Spotlight. *Financial Times* [online], 26 April. Available at: <https://www.ft.com/content/ff7a9c1c-8fa5-11e1-98b1-00144feab49a> (accessed 20 October 2020).

20. Baer T., Mehta A., Samandari H. (2011) The use of economic capita in performance management of banks: A perspective. *McKensy Working paper on risk*. Number 24. Available at: https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/ dotcom/ client_service/risk/working%20papers/24_the_use_of_economic_capital.ashx (accessed 20 October 2020).
